

РЕЦЕНЗИЯ

по конкурс за професор по общо и сравнително
езикознание (социолингвистика с английски език),
обявен в ДВ № 21 от 15.03.2001 г.

Рецензент: проф. дфн Майя Пенчева

В конкурса за професор участва един кандидат – доцент д-р Мария Костадинова Георгиева.

М. Георгиева представя за конкурса публикации излезли след 1995 г. (когато е получила званието „доцент”) както следва:

1. 22 публикации в областта на социолингвистиката. От тях 1 (№ 1 в списъка) е представена като книга, но всъщност е сборник от отделни статии, макар и обединени тематично. От тези публикации 6 са публикувани в чужбина, едната е в съавторство.

2. Приложна лингвистика и методика на чуждоезиковото обучение 7, 1 публикувана в чужбина.

3. Рецензии на книги и научни съобщения 7, плюс две за е-книги.

4. Учебници и учебни помагала

(а) висше образование

- антология в съавторство

- е-курс по прагматика;

(б) средните училища 8, 6 в съавторство.

5. Доклади на конференции 23, от тях 16 в чужбина.

Ръководител е на 5 докторанти.

Няма да взема под внимание рецензиите на докторски дисертации и хабилитации, както и редакторство на сборници, защото те нямат статут на научни публикации.

Тъй като конкурсът е за професор, ще разгледам поотделно научната и преподавателската дейност на кандидатката.

НАУЧНА ДЕЙНОСТ

I. Първата област, която е и предмет на конкурса, е социолингвистиката. В нея публикациите са посветени на английския като международен език и на билингвизма.

Глобализацията на английския език и превръщането му в *lingua franca*, особено в професионалната комуникация, днес вече не е предмет на спор. По-скоро е нужно да се изследват различните аспекти на този процес и публикациите на М. Георгиева са посветени именно на тях. Това са редица стаии, събрани в *Global English in Bulgarian Context*, както и в трудове № 5, 6, 8, 9, 12, 13, 15. Намирам за много съществен и разработен убедително първият аспект на процеса: последствията от масовото разпространение на английския език както за другите езици, така и за самия английски език.

Най-оригиналният ъгъл в тези изследвания обаче е поставянето на този проблем в българска среда. Той е разгледан в сложен контекст: (а) общуване на българи в межкултурна комуникативна ситуация; (б) взаимодействието на двата езика в българска езикова среда, което само по себе си е многокомпонентен проблем. Това кара М. Георгиева да анализира българската езикова ситуация в различни аспекти:

1. Дали настъпилите социални промени в българското общество изискват определени промени в езиковата практика и езиковата политика, включително и образователна;
2. Отношението на българите и българските институции към нахлуването на английския език в нашето ежедневие;
3. Как българите общуват на английски в межкултурни езикови ситуации;

4. Има ли вече процеси на смесване на двата езика. Този проблем изисква и разглеждане на друг – може ли процесът да се контролира и трябва ли изобщо да се контролира.

Особен интерес представляват публикации разглеждащи отношението на българите към вариантите на английския език в българска среда. Авторката твърди че българите предпочитат един от двата най-разпространени варианта – Британски английски или Американски английски, а не опростения и културно безличен вариант и това наистина е така. Тук М. Георгиева говори за „стандарт”. Щеше да бъде още по-интересно и важно за темата ако беше използвала в изследването си факта че Британският английски има широко известен стандартен вариант RP (поне в произношението), докато за Американския английски такъв стандарт няма. Дали българите, ако знаеха повече за тези различия, щяха да направят същия избор?

Тези изследвания представят една добре аргументирана картина на чуждоезиковото обучение у нас. Намаляването на доминацията на английския език и тенденцията към създаване на многоезично общество, констатирана от авторката, е важен извод. Той обаче изисква повече коментар: ще се отрази ли това на нагласите на българите спрямо английския език, ще засили ли условията за налагане на т. нар. Global English?

Една специфична тема, засегната в няколко публикации, е поведението на българите при използване на английски език при межкултурна комуникация. Проблемът е от изключителен интерес поради все по-големите възможности за участие в международни конференции и форуми. Дискутират се различни тактики и стратегии на поведение, компенсаторни механизми. Темата се застъпва с интересите на авторката в областта на прагматиката и освен теоретична стойност, има и много широко практическо значение.

II. Втората тематична област е двуезичието. Двуезичието в представените трудове е разгледано не в тривиалния контекст, а в един крайно любопитен и общественно важен аспект – неговите социални функции и свързаното с това изграждане на нови идентичности. В тази област смятам за приносно изучаването на превключването и смесването на кодовете от участниците в комуникацията. Този подход е иновативен и е съществен принос на авторката. Това се отнася най-вече за анализа на кодовото превключване при младото поколение: описани са целите на процеса, неговите механизми, специфичния стил на „хибридизация“ на езика, който авторката нарича Global Talk. Когато говори за „билингвизъм“ в този контекст, М. Георгиева има предвид един много специфичен процес, със специфични резултати и най-вече особени участници. При него най-важна е целта, защото в доста от случаите участниците имат оскъдни познания по английски език, но владеят „кода“ на социалната среда.

Билингвизмът е разгледан и в обичайния му смисъл. Авторката се интересува най-вече от речевото поведение на двуезични българи в различни ситуации. Тук акцентът е върху прагматиката на използването на английския език от българи, моделите на вариране и равнището на комуникативна компетентност на говорещите.

Две публикации са свързани с Канада. Мотивировката е че езиковата ситуация в Канада повдига въпроси за езиковата политика, за билингвизма и мултикултурното общество. Разглежданите преди това теми този път са постави в друга среда и това разширява и обогатява погледа на изследователя.

III. Третата област е чуждоезиковото обучение.

Тази група публикации обхваща изработените от М. Георгиева учебници за училищата. Те имат практическа насоченост. Няма да разглеждам подробно качествата на учебниците. За тях говори разпространението им в практиката на чуждоезиковото обучение. Ще ми

се тук да обърне внимание на една друга страна – връзката, която авторката прави с компетентността, социална и прагматическа, на изучаващите английски език. Тази връзка е добре обоснована като се имат предвид посочените в предишния раздел постижения на М. Георгиева в тази област. Това което ги прави още по-ценни, особено в съвременния контекст, е специфичният акцент върху преподаването в детска възраст. Това е един много съществен обществен и образователен проблем.

Авторката, въз основа на богатия си опит, предлага конкретни методи за развиване на комуникативните умения на децата в ранна възраст, обединени под названието Whole Language Learning. На обсъждане са поставени разнообразен арсенал от методи и похвати, които са добре аргументирани.

Като резултат от тази група публикации М. Георгиева защитава позиция, която горещо приветствам – да се използват учебници, изработени от български автори. Тази позиция е добре аргументирана, а е и защитена от постиженията на самата авторка в тази област. Един много съществен довод, който горещо поддържам е че това изискване ще даде възможност на самите учители да експериментират, да включват своите умения и опит, т.е. да използват творчески учебния материал.

ПРЕПОДАВАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ

М. Георгиева има богата преподавателска дейност в различни институции. Тя е чела 7 курса в бакалавърската степен и 8 курса в магистърската степен. Всички те са в областите на научен интерес на кандидатката: социолингвистика, прагматика, усвояване на чужд език, методика на преподаването на чужд език, английският като международен език, комуникативни стратегии.

За разлика от други кандидати за професор, на които съм била рецензент, рецензираната дейност на М. Георгиева е балансирано

разпределена между науката и преподаването. Но по-силната страна на тази разлика е, че преподавателската ѝ дейност винаги е свързана и естествено подплатена от постиженията ѝ в научното дирене. Научните ѝ публикации не са самоцелни. Те са продиктувани от личния ѝ интерес в областта на езикознанието, от обществената значимост на редица от изследваните проблеми, и от осъзнаването на възможността за прилагане на тези научни постижение обратно в практиката.

Ако погледнем списъка на публикациите на М. Георгиева, на пръв поглед се очертава доста пъстра картина. Ако не ги прочетете може да се запитате „Какво общо имат те?“. Това което ги обединява е проблемността и важността на повечето от тях за днешните езикови, образователни, и комуникативни проблеми в нашето общество.

Справката за приносите е изработена много компетентно и системно. Прави впечатление и добрата справка за индексирани публикации.

Трудовете на М. Георгиева са цитирани 28 пъти, което не включва автоцитатите.

Ще обобщя накратко достоинства на публикациите и преподавателската дейност на доц. М. Георгиева. Ще си позволя и една препоръка.

Научната дейност на кандидатката се отличава с последователност и задълбоченост на тематиката. Няма безцелни публикации заради самата публикация. Всички те са насочени към изясняване и в доста от случаите подпомагане на решаването на даден проблем. Отделните области на научен интерес са логически свързани и взаимно се допълват. Прави впечатление множеството международни конференции на които М. Георгиева излага своите тези. Фактът че докладите ѝ са включени в сборниците на тези конференции са още едно доказателство за качествата им. Освен това, по този начин тя прави достойние на международната

научна област своите постижения, а и постиженията на българската лингвистика.

Преподавателската дейност на кандидатката е много богата, отново обединена от общи теми и общи интереси. Тя е подпомогната от научните публикации на преподавателя.

Това което ще си позволя да препоръчам на М. Георгиева в бъдещата ѝ научна дейност е да използва повече и по-творчески новите постижения на лингвистиката, което би било само от полза за аргументация на тезите ѝ.

В заключение, рецензираните трудове, по своя обем и по своите качества, както и богатата преподавателска дейност на кандидатката, ми дават пълно основание да препоръчам на доцент д-р Мария Костадинова Георгиева да бъде присъдено званието професор.

6 август 2011.

София

Рецензент:

